

PÅ VÅRT SÄTT SETT

Förslag till

Naturvårdsprogram för Dorotea kommun

Programmet och programarbetet har delfinansierats med statligt bidrag till lokala naturvårdsprojekt

Innehåll

1. Inledning	4
2. Programmets status	5
3. Utgångspunkter för programmet	6
4. Programredogörelse	10
5. Ställningstaganden	14
6. Bilaga 1 Naturen i Dorotea	16
7. Bilaga 2 Skyddad natur	17
8. Bilaga 3 Naturpärlor	19
9. Kommunkarta	

PÅ VÅRT SÄTT SETT

Naturvårdsprogram för Dorotea kommun

Dorotea kommun är den sydligaste av inlandskommunerna i Västerbottens län och inkörsporten till landskapet Lappland. Kommunen ligger i skärningspunkten mellan Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

Kommunen gränsar till Vilhelmina kommun i norr, Åsele kommun i öster, Sollefteå kommun

i öster och

och Strömsunds kommun i sydväst.

Till ytan är kommunen lika stor som landskapet Blekinge (ca 15 mil lång) och Dorotea kommuns areal är 2 949 km.

Invånarantalet är ca 2 940 (2008-11-10) och ungefär 50% av dessa är bosatta i tätorten. Den mest expansiva orten är Borgafjäll i väster med kraftig utbyggnad av turistnäringen och fritidshus. I området mellan Borgafjäll och Dorotea samt västerut från Dorotea samhälle finns små och stora byar med. Viktiga näringar är tillverkningsindustri inom olika branscher, informationsteknologi och turism.

Naturmiljön är en viktig tillgång för både befolkningen och näringslivet. En mycket stor andel av befolkningen vistas mycket i naturen och naturen brukas fortfarande i vardagen i form av jakt, fiske, bärplockning, skogsbruk och rekreation. Det faktum att naturen är en viktig del av vardagen, gör att naturvården i en bygd som Dorotea skiljer sig åt från den som bedrivs i närheten av större orter, där människor inte har lika nära relation till vardagsnaturen och där naturområden hotas av exploatering för vägar, järnvägar eller byggnader.

1. Inledning

”Naturvårdens uppgift handlar både om att skydda värdefulla områden och arter och att möta människans behov att nyttja naturen och allt som naturen ger. Människan och naturen är dagens ledord och målet är ett hållbart nyttjande av naturen. Den ambitionen gäller för såväl friluftslivet som för jordbruk och skogsbruk och samhället i stort. Naturlandskapet, naturresurserna och den biologiska mångfalden ska både bevaras och användas hållbart för människans behov”. (Naturvårdsverket)

Tack vare statliga stimulanspengar inom den lokala naturvårdssatsningen har Dorotea kommun nu för första gången ett naturvårdsprogram. Programmet är skrivet för att vara ett levande och modernt dokument som ska vara användbart i planeringen och utvecklingen i Dorotea kommun. Ambitionen är också att det ska vara mer än ett traditionellt program för bevarande av hotade arter. Det ska också vara en utgångspunkt för en vitalisering av naturvårdspolitiken lokalt och inspirera till en förnyad diskussion om naturvårdens roll och plats. Dokumentet redogör för kommunens naturvårdspolitiska ambitioner och de motiv som ligger bakom ambitionerna och ställningstagandena. Beskrivning av naturmiljön i kommunen, skyddade områden och det nya begreppet naturpärlor finns i bilagorna till programmet.

2. Programmets status

Programmet är ett uttryck för de kommunala ambitionerna med naturvården inom Dorotea kommuns geografiska område. Ambitionen är att programmet ska vara möjligt att förverkliga med hänsyn taget till de mycket begränsade ekonomiska resurser som finns i en liten kommun.

Programmet ska kunna användas som grund i den kommunala översiktsplaneringen och i olika myndigheters verksamhetsplanering.

Programmet är inte juridiskt bindande, men de olika skyddsformer som redovisas är naturligtvis bindande när det regleras i lag eller annan författning.

3. Utgångspunkter

Naturvården och naturvårdspolitiken har förändrats på olika sätt under senare år. Från början handlade naturvården om skydd av hotade arter, fridlysning och skydd av värdefulla naturområden. Nu talas mer och mer om människans behov av naturen, om hur naturen ska nyttjas på ett uthålligt sätt och hur olika intressekonflikter ska hanteras. Det har skett en förskjutning från bevarande av sällsynta arter till människans relation till naturmiljön. Insikten om naturens betydelse för folkhälsan har ökat.

Inflyttningen till städer har medfört att färre och färre människor har nära till naturen. Antalet människor som arbetar med jord- och skogsbruk minskar och därför är det också inte lika många som har en daglig, rutinmässig kontakt med naturmiljön genom sitt arbete. Det är färre och färre som har vistelse i naturen som en naturlig del av sin vardag. Samtidigt ökar intresset för ”äventyr” i naturen explosionsartat. Kombinationen av att färre och färre rutinmässigt besöker naturen och att de allmänna naturkunskaperna minskar och gör att fler och fler känner sig osäkra i sin relation till naturen. En uppskruvad rovdjursdebatt, TV/radioprogram med rubriker som ”Farlig fritid” medför också att naturen av fler och fler känns främmande eller farlig.

Turismen både inom och utom Sverige har visat ett starkt ökat intresse för naturen. Tillgången på lättillgänglig och samtidigt orörd natur ses som viktiga möjligheter för att utveckla turismnäringen. Det innebär också att trycket på dessa naturområden ökar och risken är också att attraktionskraften minskar när känslan av orördhet försvinner. Detta problem finns i närheten av stora turistorter och i områden där stora turistgrupper finns i små områden. Ökat slitage av stora turistgrupper på en del platser gör att delar av allemansrätten ifrågasätts. Samtidigt är naturturismen mycket viktig för att öka naturintresset och kunskapen om naturen.

Vältan vid Månsbergets naturreservat. Bland annat finns det guckusko och norna

I närheten av storstäder kan det råda brist på lättillgänglig natur. I en kommun som Dorotea är det tvärt om. Nästan ingen i kommunen bor längre än 500 m från ett naturområde. Fina, lättillgängliga naturmiljöer finns bakom knuten hos de flesta. I Dorotea kommun har majoriteten av invånarna god kontakt med naturen i det dagliga livet. Andelen av befolkningen som har hund, jagar, fiskar, plockar bär och svamp är stor. Snöskoter är ett stort fritidsintresse för väldigt många och skotern tar människor ut i naturen. Det rörliga friluftslivet i form av turåkning, vandring och liknande minskar. Snöskotern är antagligen det viktigaste hjälpmedlet för att ta sig ut i naturen, inte minst för barnfamiljer. Den goda tillgången på natur, den ökade motoriseringen av friluftslivet kan inte bortses från när man diskuterar naturvårdspolitik.

Även om andelen människor som är helt beroende av jordbruk, jakt, fiske och bärplockning för din dagliga försörjning har minskat, är det många kommuninvånare som får en stor del av sin mat från naturen runt om i kommunen. Många jagar, fiskar och plockar bär. Flera rennäringsföretag finns i kommunen. Många värmer också sina hus med ved från skogen, så fortfarande kan man säga att naturen i Dorotea kommun brukas på ett sätt som inte bara är rekreation utan också en naturlig del av försörjningen på ett sätt som varit grundläggande så länge människor bott i kommunen. Skogsbruket är också stort.

Antalet naturreservat har ökat kraftigt på senare år. Regering och riksdag har en uttalad ambition att utöka den skyddade markarealen kraftigt. I Dorotea kommun har antalet

naturreservaten ökat kraftigt både till antal och areal. Vissa planer finns också att göra det största naturreservatet, Blaikfjället, till nationalpark.

I takt med att antalet naturreservat blivit fler, andelen mark med olika typer av restriktioner av markanvändningen har ökat genom exempelvis avsättning av nyckelbiotoper, riksintressen för naturvård och andra typer av skydd, har kritiken mot naturskyddet ökat. En del skogsägare upplever ett starkt intrång i äganderätten när områden undantas från avverkning. En annan relativt vanlig orsak till kritik och upprördhet är när det sätts restriktioner som exempelvis skoterförbud i områden som skyddas på olika sätt. Kritiken mot avsättning av områden till naturreservat ökar, protesterna mot att bilda nationalparker av naturreservat kommer på många håll att vara hårda. Orsaken till kritiken, står förmodligen att finna i att så många människor har naturen som en del av sin dagliga försörjning, att man ser det som kränkande när jakt, fiske och småskaligt skogsbruk som bedrivits uthålligt i flera hundra år, plötsligt regleras av miljö- och naturvårdsskäl. Protesterna mot olika naturvårdsregleringar, har ofta sin grund i att de vardagliga användarna av området ser sin traditionella jakt, sitt fiske och sin färdselrätt hotad.

Bergvattenån

Statsmakten har misslyckats med att nå en lokal förankring av stora delar av den nationella naturvårdspolitiken. I områden där man har en daglig kontakt med naturen, ser man det som förmynderi att begränsa det traditionella nyttjandet av naturmiljön i vardagslivet. Det handlar inte om bristande naturintresse från lokalbefolkningens sida. Tvärtom, så handlar det om en

känsla av att överhet långt bort ifrån vill hindra människor att nyttja naturen på ett sätt som man gjort i hundratals år utan att naturen tagit skada.

Samtidigt som statliga reservatsavsättningar kritiserats, finns också kritik mot skogsbolagens avverkningar, där vissa menar att naturhänsynen har minskat, trots fler och fler satsningar på naturhänsyn, certifieringar och utbildningar.

Naturvården måste också kunna förhålla sig till de olika markanvändningsintressen som finns. Rennäring, skogsbruk, turism, malmprospektering, vindkraftsintressen, jakt, friluftsliv, bärplockning m fl är bara några av alla de intressen som på olika sätt kan konkurrera om samma områden. Dessa konflikter är inget nytt utan den egentliga orsaken till att behovet av naturskydd naturvårdspolitik uppkom.

Sammanfattning av utgångspunkter för naturvårdsprogrammet för Dorotea kommun:

- Naturvårdspolitiken har gått från artskydd till att mer fokusera på naturens betydelse för människans välbefinnande och människans relation till naturen
- Kunskapen hos allmänheten i större orter om naturförhållanden minskar samtidigt som intresset är stort
- Fler än tidigare har en "äventyrsrelation" till naturen. Urbanisering och mediaframställningar av naturen som "dramatisk" bidrar till detta
- Turismen visar ett kraftigt ökat intresse för natur, speciellt orörda miljöer
- Färre än tidigare har en daglig kontakt med naturen, men i Dorotea kommun är naturen så lättillgänglig att de flesta ändå har en god naturkontakt
- En stor del av befolkningen i vår del av landet brukar naturen som en del av sin försörjning genom husbehovsjakt, husbehovsfiske, ved från egen skog etc
- En naturvårdspolitik som strävar efter fler skyddade områden, kan vara svår att förankra i ett område där natur inte upplevs som en bristvara
- Fritiden blir allt mer motoriserad. Snöskotern är ett viktigt hjälpmedel för människor att komma ut i naturen.
- Kritiken har ökat mot avsättningen av naturreservat och olika restriktioner både inom och utom skyddade områden. Kritik finns också mot bristande naturhänsyn vid avverkningar.
- De gamla markanvändningskonflikterna mellan skogsbruk, rennäring, energiändamål, naturskydd etc finns kvar
- Rovdjursdebatten har polariserats på senare år

4. Programredogörelse

Ett naturvårdsprogram för en fjällkommun med stora områden och liten befolkning måste få se annorlunda ut än ett program som syftar till naturskydd i en stor stad eller storstadsnära områden. Värdefull natur är ingen bristvara i Dorotea kommun, men det finns ändå områden som behöver skyddas.

En kommun med liten befolkning och litet skatteunderlag har små ekonomiska medel att satsa på naturvård. Därför måste samarbete och samverkan med andra aktörer vara en central del av en kommunal naturvårdspolitik. Genom att aktivt arbeta för kreativt samarbete och samverkan med näringsliv, föreningar, myndigheter och enskilda kan man tillsammans optimera resurserna och uppnå mycket goda resultat för naturvården. Kommunen bör ta initiativ till en samarbetsgrupp mellan kommunens naturvårdsansvariga och statliga naturvårdsmyndigheter för att kunna optimera de ekonomiska insatserna för naturvården. Projektpengar från t ex Skogsstyrelsen kan kombineras med insatser från länsstyrelsen med kommunen som sakkunnig om lokala förhållanden. Metoden har med stor framgång använts inom fiskevårdsarbetet i Dorotea kommun där var för sig små ekonomiska resurser har lagts i gemensamma projekt och uppnått resultat som varit helt omöjliga om var och en arbetat för sig.

Naturvårdsfrågor kan ibland ge upphov till konflikter. Klassiska konflikter är olika exploateringsintressen som står emot bevarandeintressen. Olika bevarandeintressen kan också stå emot varandra, till exempel intressen som vill bevara ett område, men som sedan har olika syn på om det behövs restriktioner eller inte för att bevarandeintressena ska tillgodoses. Skoterförbud eller inte i olika områden är exempel på detta. Här är det tydligt att naturvårdspolitiken måste moderniseras. Rörligt friluftsliv framförs ofta som ett mantra när olika restriktioner diskuteras. Saken är den att den skoterkritiske skidåkaren knappt finns i kommunen. Det är naturligtvis viktigt att det finns tysta områden, men snöskotern är också en stor tillgång för skidåkare som är flitiga användare av skoterleder. Turåkningen på skidor har också minskat radikalt, att när man pratar om rörligt friluftsliv, bör även snöskoteråkare inräknas i denna, åtminstone lokalt. Speciellt för barnfamiljer är skotern numera tämligen omistlig för möjligheten att ta sig ut i naturen vintertid. Att motivera skoterförbud med att det stör det rörliga friluftslivet är ett storstadsperspektiv som har sin utgångspunkt i en syn på friluftslivet som blev omodern för många år sedan.

Eftersom naturvården i Dorotea kommun har små resurser, bör kommunen i naturvårdsarbetet prioritera områden och frågor där det finns goda möjligheter att komma överens med inblandade aktörer. Att driva långa processer om naturreservatsbildningar, skoterförbud, avverkningsstopp eller inte är inte realistiskt och bör undvikas i möjligaste mån. Ärenden där aktörer tydligt går in för att skapa konflikt, bör ha låg prioriteringsnivå från kommunens sida.

Lokal förvaltning av till exempel naturskyddade områden kan öka stödet för att skydda natur. Om det blir möjligt att driva turistisk verksamhet i ökad grad utan att syftet med naturskyddet skadas, kan stödet för den statliga naturvårdspolitiken öka. På samma sätt kan man se över restriktioner i markanvändningen i skyddade områden, för att ta bort förbud eller andra inskränkningar som är onödiga. Det är också viktigt att de bestämmelser som finns i skyddade områden verkligen respekteras. Ett exempel på restriktioner som kan ses över är onödiga skoterförbud. På vissa platser nonchaleras skoterförbuden öppet, och då kan det vara på sin

plats att fundera om förbudet är vettigt. Då är det mer konstruktivt att öppna välskötta skoterleder i området och kanalisera trafiken dit.

Kritiken mot reservatsavsättningar bottenar ofta i en känsla att staten lägger ut reservat utan hänsyn till den traditionella markanvändningen som jakt, fiske, småskaligt skogsbruk, skoter m m. Genom mer generösa reservatsbestämmelser kan detta undvikas. Om staten dessutom satsar mer på att göra reservaten mer besöksvänliga, ökar stödet för dem. Välskötta, besöksvänliga reservat med raststugor, leder, skyltning och broschyrer är en tillgång för både lokalbefolkningen, turistbranschen och andra som vistas i naturen. Här finns mycket övrigt att önska. Statens insatser för skötsel av naturreservaten när de väl bildats är med några undantag undermålig. Det minsta man kan begära är spångad led, informationsbroschyr, vindskydd och välgjorda kartor.

När beslut om reservatsavsättningar och regler för markanvändning görs, är det nödvändigt att man gör en helhetsbedömning av vilka effekter restriktionerna får för området även utanför reservatet. Ett skoterförbud i ett område, får inte medföra att flera leder måste dras runt reservatet och på så sätt totalt sett medför mer naturskador än om leden kan fortsätta att gå i reservatet. Vid reservatsavsättningar måste också beslut tas om hur leder och stigar som finns i reservatets närhet ska skötas i framtiden.

Behovet av samarbete mellan olika aktörer för att få förståelse för naturvården och uppnå större resurser genom ekonomisk samverkan är tydlig. Behovet av en flexibel organisation för att kunna arbeta med naturvård är också stort. Ofta är tiden kort mellan tillfället då man som aktör får reda på att ekonomiska resurser finns att få och då ansökan om projektmedel ska vara klar. Kommunen bör därför ha en prioriteringslista klar för att snabbt kunna föra fram projektidéer när en eller flera aktörer kan bidra med medel. Vanliga aktörer som kan få projektmedel är kommunen själv, skogsstyrelsen, länsstyrelsen genom naturvårdsverket, olika naturvårdsanknutna föreningar (i Dorotea kommun exempelvis Jägarna, Naturskyddsföreningen, fiskevårdsområdesföreningarna, fiskeklubbar och Friluftsförbundet). Ett vettigt antal prioriterade projektidéer kan vara tio stycken, en ”tio-prio-lista”. Lämpligen kan den föreslagna samarbetsgruppen mellan olika myndigheter vara ansvarig för prioriteringslistan. (Resursoptimeringsgruppen för medel till naturvård).

Kullerbacken, naturpärla

Naturvården handlar inte längre bara om att skydda arter. Naturens betydelse för människans välbefinnande är väl belagd och nu börjar det avspeglas även i naturvårdspolitiken. Skogsstyrelsen inventerar socialt viktig natur, d v s natur som är viktig för många människor. Dorotea kommun delar denna syn och inför begreppet naturpärlor i naturvårdsprogrammet. Naturpärlorna delas in i linjeobjekt, t ex stigar och vattendrag och områdesobjekt, t ex naturområden. Punktobjekt är en tredje sorts naturpärla. Det är t ex en raststuga, ett litet område, en källa eller en fäbodvall etc. Naturpärlbegreppet är subjektivt och grundar sig på att människor anmält objektet till kommunens miljöenhet eftersom de tycker att området ska bevaras eftersom de trivs där. Naturpärlleutnämningen innebär inte något som helst formellt skydd, utan är en uppmaning till t ex skogsbolag, gruvbolag, markägare att så långt möjligt ta hänsyn till objekten när man har verksamhet i området eftersom många människor uppskattar området och trivs där. Naturpärlorna kommer att läggas in som ett skikt i kommunens kartdatabas. Naturpärlorna är också en uppsättning förslag på besöksmål till människor som vill besöka fina naturområden. Det bör också påpekas att bland naturpärlorna finns också områden som har formellt skydd som naturreservat.

Bergvattensjön, naturpärla i Dorotea. Till höger bakom berget ligger Svedjeberget med många rödlista arter. Också det en naturpärla.

5. Ställningstaganden och åtgärdsprogram

Ställningstagandena bygger på diskussionen i programredogörelsen och en avvägning av vilka ekonomiska resurser som finns att driva naturvårdsarbetet framåt i Dorotea kommun.

Åtgärdsprogrammet ska vara möjligt att genomföra inom den tidsram som anges.

- Viktiga effekter av naturvårdsprogrammet ska vara att öka förståelsen för naturskydd, att återfå ett brett accepterande av den nationella, regionala och lokala naturvårdspolitiken och att bredda naturvårdsarbetet till att även omfatta naturens sociala värden för människan och naturens stora betydelse för människans hälsa
- Kommunen ska senast 2010 inleda en dialog med länsstyrelsen om att öka attraktionskraften i naturreservaten.
- Lägsta acceptabla standard för naturreservaten i Dorotea kommun är tydlig skyltning med information om naturvärden, markerad stig i reservatet (om inte otillgänglighet är en del av attraktiviteten), vindskydd eller raststuga och broschyr med karta och information
- Begreppet naturpärla införs i och med detta program. Naturpärla-begreppet är rent subjektivt och innebär att någon anmäler naturområdet till förteckningen som handhas av kommunens ansvariga nämnd för miljöfrågor. Kriteriet för att vara naturpärla är att området är ett socialt viktigt naturområde eller naturobjekt. Naturpärla-förteckningen ska uppdateras vart tredje år med början 2012. Begreppet ska utvärderas vid nästa revidering av naturvårdsprogrammet
- En samverkansgrupp med naturvårdsaktiva myndigheter ska bildas senast 2010. Kommunens ansvariga nämnd för miljöfrågor ska ta initiativet. Gruppen - resursoptimeringsgruppen för medel till naturvård - ska ha som viktigaste uppgift att optimera olika aktörers resurser för att uppnå största naturvårdsnytta av de resurser som finns att tillgå. Kommunens naturvårdssamveken inom fiskevårdsarbete ska stå som förebild
- En prioriteringslista på de tio viktigaste naturvårdsprojekten –”tio-prio-listan” ska upprättas senast 2011. Denna lista ska ligga till grund för snabba beslut om insatser om projektmedel kan tillföras från någon eller några aktör inom samverkansgruppen.
- Vid avsättningar av områden till naturreservat ska kommunens linje vara en helhetsbedömning av reservatets effekter. Uppenbart onödiga restriktioner ska undvikas. En reservatsavsättning ska inte innebära att skador i andra närliggande områden ökar.
- Reservatsregler som uppenbarligen inte respekteras bör ses över. Framför allt gäller detta reservat med skoterförbud som inte respekteras. Här bör leder inrättas och skotertrafiken kanaliseras hit. Målet ska vara att restriktioner som finns ska vara väl accepterade och kunna övervakas
- Kommunen ska prioritera naturvårdsärenden där möjligheten att uppnå samsyn är god. På ett tidigt stadium kan man i regel se om någon aktör medvetet agerar för att konflikter ska uppstå, och då bör kommunen klargöra att man inte avser att satsa resurser – tid eller pengar - i ärendet.

- Kommunen bör agera för att lokal förvaltning av naturskyddade områden prövas någonstans när förutsättningar finns – samsyn är här ett självklart krav
- Naturvårdsinsatser bör prioriteras enligt principen ”först, sedan, därefter” som ger en prioritering efter angelägenhetsgrad.

Bilaga 1: Naturen i Dorotea kommun

Naturen i Dorotea kommun

Naturmiljön

Dorotea kommun domineras av skog och fjäll avbrutna av sjöar och vattendrag. Södra delen av kommunen är förfjällsområde med vidsträckta skogtäckta berg och kullar. Naturen växlar mellan barrskog, myr, sjöar och fjällhed. Stora områden täcks av myrmark, framför allt Blaikfjället. Nordvästra delen av kommunen ligger i fjällkedjan med låg- och högfjäll. Fjälldalgången mot Borgafjäll avgränsas av fjällmassiv.

Naturen är till stor del kraftigt påverkad av skogsbruk. Stora arealer har avverkats och ungskogar och hyggen är ofta dominerande landskapstyp, men det finns också relativt orörda områden. Det finns många intressanta växtlokaler. Månsberget är sydväxtberg med märklig flora.

De odlade områdena följer dalgångarna kring vattendragen.

Dorotea kommun ligger inom Ångermanälvens avrinningsområde och det stora huvudvattendrag är Fjällån-Bergvattenån. I de flesta större vattendrag och större sjöar bedrivs aktivt fiskevårdsarbete. Stort arbete har lagts ner på att återställa skadade vattendrag och återintroducera ursprungliga fiskarter. Kommunens fiskevårdsområdesföreningar arbetar aktivt med att skapa attraktivt fiske efter ursprungliga fiskarter.

Större delen av kommunens yta är mer eller mindre påverkad av människans näringar genom skogsbruk, vattenreglering, rennäring, jordbruk etc.

Berggrund

Urberget dominerar i området utanför fjällregionen. Granit – grofporfyrisk revsundsgranit – dominerar. I ett stråk från Ullsjön och mot nordväst mot Mårdsjö och Avaträsk finns slir- eller ådergnejser. På gränsen mot Vilhelmina kommun ligger den stora förfjällsplatån Blaikfjället som är uppbyggd av fjällrandens bergartsskollor. Skollorna bildar tjocka packar av fattiga kvartsrika bergarter. I kanterna av fjällplatån skär bäckar ner sig i lös alunskiffer. Stråk av alunskiffer förekommer i kvartsitområdena, exempelvis vid Ormsjö. Även Högländsområdet är rikt på alunskiffer.

Gruvföretag bedriver prospekteringsverksamhet i kommunen.

Skyddad natur

Naturreservat

I Dorotea kommun finns elva naturreservat:

Arksjöberget

Blaikfjället

Gitsfjället

Kalvtjärnarna

Kojmyran

Månsberget

Låjtavare

Oxfjället

Rödingsjö

Stenbithöjden

Vallsjöskogen

Stenbithöjdens naturreservat delas med Åsele kommun och Blaikfjället-Gitsfjället med Vilhelmina kommun. Samtliga reservat förvaltas av länsstyrelsen i Västerbottens län.

Samtliga naturreservat ligger på statligt ägd mark.

Eventuell nationalpark på Blaikfjället

Förslag på att bilda nationalpark av Blaikfjället finns i statens nationalparksplan. Kommunen har inte tagit ställning i frågan.

Natura 2000

EU gör en stor satsning på att bevara den biologiska mångfalden i Europa och har därför bildat ett nätverk av olika naturområden som heter Natura 2000. I Västerbottens län finns för närvarande (2009) 244 natura 2000-områden, fjorton ligger i Dorotea kommun. I regel motsvaras de av naturreservat, men i några fall är Natura 2000-områdena inte naturreservat:

Norra Borgafjällen

Västra Ormsjö

Småtjärnslåttern

Riksintressen för naturvård

I Dorotea kommun finns riksintressen för naturvård, som regleras i miljöbalken. Det mest betydelsefulla riksintresset är den obrutna fjällkedjan.

Länsstyrelsens beskrivning av de olika naturreservaten finns i bilaga 2

Bilaga 2

Skyddad natur i Dorotea kommun

Naturreservat

*Länsstyrelsens beskrivning av naturreservaten i Dorotea kommun***Arksjöberget****Storlek:** 1 110 ha**Bildades:** 1999**Vägbeskrivning:** 5 km västsydväst om Risbäck**Arksjöberget består av en platå cirka 600 m.ö.h. täckt med småmyrar och urskogsartad granskog.**

I söder består berget delvis av rasbranter. Där har kalkrik alunskiffer gett upphov till en yppig växtlighet under branterna. Områdets urskog, som är huvudmotiv till att Arksjöberget skyddas, har under lång tid utvecklats utan inverkan av skogbränder och skogsbruk. I reservatet ingår endast den allra översta delen av de branta sluttningarna.

Ingår i Natura 2000

Reservatet ingår i Natura 2000, EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden.

Blaikfjället**Storlek:** 34 421 ha**Bildades:** 1994**Vägbeskrivning:** Ligger på gränsen mellan Vilhelmina och Dorotea kommuner. Från söder: ta väg nr 1067 från Vilhelmina mot Stalon, efter 8 km vid Bullerforsen sväng vänster och åk mot byn Djupdal. Därifrån kan man åka till Sagatun och hamnar då i sydöstra delen av reservatet. Från norr: fortsätt väg 1067, efter 40 km efter Strömnäs ta väg 1057 mot Storbäck. Efter c:a 10 km kommer man till både Blaikfjällets och Gitsfjällets naturreservat**Blaikfjällets naturreservat, som ligger mellan Malgomajs och Ormsjöns dalgångar, är den största och bäst utbildade förfjällsplatån längs hela fjällkedjan.****Magnifik förfjällsplatå**

Reservatet sträcker sig drygt 45 km i nordvästlig riktning från Sagatun i sydost till Rönnäsmyran i nordväst där det gränsar mot Gitsfjällets naturreservat. Platån är svagt böljande och har en medelhöjd på 600-700 m ö h. De högsta delarna med Gädtsjöklumpen 716 m ö h och Klinkhöjden 724 m ö h ligger längst i öster. Blaikfjället kännetecknas av vidsträckta myrar och rika sumpskogar.

Rikt fågelliv

På Blaikfjället finns ett av landets största myrkomplex, 30 000 ha. Här kan du studera i stort sett alla förekommande myrtyper, från fattigkärr till rika sumpskogar. Fågellivet är mycket rikt på de många myrarna. På

den blöta Rönnäsmyran, i nordost, är sädgås, trana, dvärgbekasin och myrsnäppa är vanliga och i myrgölarna hittar du kricka och smalnäbbad simsnäppa. På höstarna finns det goda förutsättningar att hitta hjortron på Blaikfjället. Förr hade myrarna stor betydelse som slättermarker för att få vinterfoder till djuren. På många av Blaikfjällets myrar finns gamla sildiken, hässjestörar, lador och stigar.

Kalkrik alunskiffer

Granskogarna på sluttningarna är urskogsartade. På flera ställen, särskilt längst i öster där kalkrik alunskiffer går i dagen, finns områden med högörtgranskogar med arter som tolta, nordisk stormhatt och tibast. I bäckarna som rinner genom djupt nerskurna kanjoner i alunskiffern kan du hitta fossilförande orstenar. Inslaget av sumpskogar är mycket stort. Sumpskogarna har stor betydelse för den biologiska mångfalden.

Utsikt över fjällplatå

Från Sagatun, dit det går en väg, har man en fin utsikt över Gäddejömyran öster om fjällplatån och Blaikfjällets myrar. Därifrån går det också tre stigar, stormyr-, sumpskogs- och glintstigen. Längs hela Blaikfjället går en renflyttningsled. Den fungerar också som skoterled genom hela reservatet, från öster till väster. Tänk på att Vilhelmina södra sameby nyttjar området under renflyttningen i april från vinterbetes- till sommarbeteslandet. Renarna vistas i de hänglavsrika skogarna så länge det är för svåra snöförhållanden längre västerut, innan värmen och snösmältningen kommer igång. Under kalvningstiden, april-maj, är vajorna särskilt känsliga för störning.

Reservatet ingår i det europeiska nätverket av skyddade områden, **Natura 2000**.

Gitsfjället - variationsrikt fjällområde

Storlek: 40 000 ha

Bildades: 1988

Vägbeskrivning: Från Dorotea, ta väg 1052 mot Borgafjäll, därifrån finns vandringsleder in i naturreservatet. Från Vilhelmina, ta väg 1067 mot Saxnäs, varifrån vandringsleder finns

Gitsfjället är det mest markerade fjället i fjällranden i södra delen av Lappland med Akkantjakke, 1062 m.ö.h. som högsta punkt. På Gitsfjället går gränsen för fjällbjörkskogen ovanligt högt, på 820 m.ö.h. Mellan fjället Njuktjere och Svansjön ligger Lill-Månkes stuga. Lill-Månke levde på 1800-talet och var endast 120 cm lång. Han var känd som en skicklig renskötare och uthållig som få.

Gitssjöarna är öring- och rödingrika klarvattensjöar som omges av fjällbjörkskog. Gitssjönappet som arrangeras i april varje år är mycket populärt. Gitsån rinner genom en djupt nerskuren kanjon. Där har tillit (förstenad morän) från prekambrisk tid påträffats i block. Sydöst om Gitssjöarna vidtar Blaikfjällets sex mil långa förfjällsplatå.

Spår av myrslätter

På platån väster och söder om Gitssjöarna finns många små myrar och tjärnar mellan små moränryggar. Förr hade myrarna stor betydelse som slättermarker för att få vinterfoder till djuren. På några av myrarna finns spår av myrslätter i form av hässjestörar. Ända fram till slutet av 1950-talet hade myrarna stor betydelse som slättermarker för att få vinterfoder till djuren.

Gammal urskog

Rapavuome är en sänka längst i väster som Satsån slingar sig igenom mot norr. Fågellivet är rikt. På hedarna hörs ljunpiparen och där är också fjällripa vanlig. Vid Svansjön kan du få se smalnäbbad simsnäppa. Järv, lo och björn strövar regelbundet genom området. Mot söder finns ett stort område med gammal granskog. Vissa partier är uppkomna efter brand och där är lövträdsinblandningen med rönn, gråal och björk stort.

Vandringsleder i området

Mellan Saxnäs och Rissjö finns en vandringsled genom reservatet. Väster om reservatet går en sommar- och vinterled mellan Saxnäs och Borgafjäll. Det finns stigar till Lill-Gitssjön från Stridsberg i söder och öster om Gitsån.

Det går skoterleder från Borgafjäll och Saxnäs upp på Gitsfjället och vidare österut mot Blaikfjället. Tänk på att Vilhelmina södra sameby utnyttjar området som renkalvningsland och försommarbete innan renarna flyttar till sommarbeteslandet vid Stekenjokk. Vajorna är särskilt känsliga för störning under kalvningstiden, april-maj.

Reservatet ingår i EU:s nätverk av skyddade områden, **Natura 2000**

Kalvtjärnarna

Storlek: 1 030 ha

Bildades: 1999 utvidgat 2006

Vägbeskrivning: ca 10 km väst om Risbäck

Kalvtjärnarna, som ligger uppe på Kalvberget, är rikt på småtjärnar och myrar. Området har en plåtårtad karaktär med endast små variationer i form av sänkor och mjukt formade höjder.

Den enda avvikelser är en bergkulle i nordöstra delen av reservatet med en berggrund bestående dolomit, den enda av sitt slag i Västerbotten. Denna kalkrika bergart gör växtligheten vid bergets brant i sydöst mycket rik med en blandning av sällsynta kalkkrävande växter. Kalvtjärnarna domineras annars av en urskogsartad granskog med bitvis rik björkinblandning.

Reservatet ingår i **Natura 2000**, EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden.

Kojmyran

Storlek: 96 ha

Bildades: 1997

Vägbeskrivning: ca 16 km sydost om Svanabyn

Kojmyran är en gammal granskog med ett flertal typiska strukturer för en urskogslik taiga. På en större myrholme återfinns en gammal, gles granskog med mycket grova granlågor.

Där finns också inslag av enstaka mycket gamla tallar med brandljud. I sluttningen växer en flerskiktad, lavbeklädd och toppbruten granurskog. På den översta delen av Skalberget ändrar skogen karaktär och blir glesare och klenare samt får ett inslag av krokig björk. Området avsattes som Skalbergets domänreservat 1946, men ombildades till Kojmyrans naturreservat 1997.

Reservatet ingår i **Natura 2000**, EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden.

Låjtavare

Storlek: 271 ha

Bildades: 1999

Vägbeskrivning: 7 km sydost om Risbäck

Låjtavare ligger på en svag sydvästsluttning klädd med granskog, ett visst inslag av björk finns dock. I nordliga delen av reservatet finns det mindre områden med gammal, grov och mycket högväxt granskog av örtristyp.

Här är tillgången på lågor, d.v.s. omkullfallna träd, mycket god. Det sydvästra delen av området består huvudsakligen av myr samt en del sumpskog. Genom reservatet går en väg i nord-sydlig riktning. Även längst i norr korsar en väg området i väst-östlig riktning.

Reservatet ingår i Natura 2000, EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden.

Månsberget

Storlek: 7 ha

Bildades: 2000

Ormsjö, 22 kilometer Nordväst om Dorotea.

Vägbeskrivning: 1 kilometer Norr om Östra

Reservatet ligger på Månsbergets branta skogklädda sydsluttning. Granskogen här är mycket högproduktiv eftersom den ligger på kambrosilurberggrund och har tillgång till rörligt markvatten. Lokalklimatet är också gynnsamt.

Gran är det dominerande trädslaget med ca 80% men här finns också tall, björk, asp och sälg. Beståndets ålder är ca 130 år. Död ved förekommer sparsamt. I sluttningen löper ett fuktdrag/mindre bäck med mycket rik kärlväxtvegetation med bl.a. stormhatt, tolta, skogsrör, trolldruva, smultron, finbräken, kransrams m.fl.

Kalkbarrskogar med rik kärlväxtflora

Månsberget representerar en typ av högproduktiva granskogar som kallas kalkbarrskogar och som är mycket ovanligt förekommande i ostört tillstånd och finns mycket dåligt representerade inom skyddade områden i Västerbottens län.

Reservatet ingår i **Natura 2000**, EU:s ekologiska nätverk avskyddade områden.

Oxfjället

Storlek: 1678 ha

Bildades: 1988

Vägbeskrivning: 7 km sydväst om Risbäck

Oxfjället är ett mindre lågfjällsområde med branta sluttningar och en plåtåartad övre del med en småskaligt kuperad terräng.

I sänkorna finns ett flertal småsjöar och mindre myrar. En begränsad areal på de högsta topparna utgörs av fjällhed. Oxfjället domineras av urskogsartade granskogar med visst inslag av björk. I områdets utkanter finns grovvuxen tall inblandad i granskogen. Reservatet omfattar Oxfjällets plåtå samt massivets yttre östra sluttningar.

Reservatet ingår i **Natura 2000**, EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden.

Rödingsjö

Storlek: 6 555 ha

Bildades: 1999

Vägbeskrivning: 5 km sydost om Borgafjäll

Rödingsjö är en sjörik, småkuperad plåtå med Spanjeberget längst i söder som högsta punkt, 706 m.ö.h.

Detta fjällnära barrskogsområde vars granskog överlag är urskogsartad innehåller ett flertal olika naturtyper. I området finns två större öppna myrar, Skrymtflon och Storskifet, samt en del mycket blöta myrar med ett rikt

våtmarksfågelliv.

Reservatet ingår i **Natura 2000**, EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden.

Stenbithöjden DR - varierat vildmarksområde

Storlek: 1 660 ha

Bildades: 1997

Vägbeskrivning: På gränsen mellan Åsele och Dorotea kommuner, c:a 25 km sydväst om Åsele

Stenbithöjden, på gränsen mellan Dorotea och Åsele kommuner, är ett vildmarksområde dominerat av granskog i starkt kuperad terräng. Mellan de skogbeklädda höjderna ligger myrar och tjärnar insprängda.

De högst belägna delarna ligger närmare 600 m ö h. Skogen utgörs i stor utsträckning av urskogsartade bestånd med liten kulturpåverkan, rikligt med lågor, torrträd och brutna stubbar av framför allt gran. Brandspår förekommer men är sällsynta inom reservatet. I den norra delen av reservatet, mellan Västra- och Östra Stenbitsjön, ligger Höjdakojan vackert belägen, strax intill står en bod, ett timrat vindskydd, ett utedass samt ett båthus. Nordväst om Västra Stenbitsjön ligger den gamla fäboden Höjdavallen som dock inte ingår i reservatet. På Stenbithöjdens topp står en stuga.

Från Granlidvägen och Stenbitvägen går stigar till Stenbitsjöarna och Höjdakojan.

Blev domänreservat 1946, ombildades till naturreservat 1997.

Reservatet ingår i **Natura 2000**, EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden.

Vallsjöskogen

Storlek: 69 ha

Bildades: 1993

Vägbeskrivning: 5 km väster om Dorotea

Vallsjöskogen är starkt kuperat och helt opåverkad av skogsbruk. Örtrika partier, en mindre tjärn och myrar ingår i reservatet.

De högsta delarna är täckta med hållmarkstallskog medan det i de lägre delarna växer ståtlig och högvuxen granskog. Enstaka grova lavklädda sälgar förekommer, dessutom finns det gott om grova granolagor, d.v.s. omkullfallna träd, i området. Vallsjöskogen finns detaljerat beskriven i ett arbete från 1940, "Der Vallsjö-Wald, ein nordschwedischer Urwald" av Tore Arnberg. Området har sedan dess skyddats internt av de skogbolag som ägt det.

Reservatet ingår i **Natura 2000**, EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden.

NATURA 2000-OMRÅDEN

Västra Ormsjö – SE0810390

Storlek: 2,2 ha

Beslut: 1998

Området är skyddat i Natura 2000-nätverket på grund av följande förekomster:

Naturtyper:

- Västlig taiga

Växter:

- Skogsrör (*Calamagrostis chalybaea*)

Grandominerad sumpskog

Västra Ormsjö kallas ett litet Natura 2000-område beläget i en svag ostsluttning väster om sjön Ormsjön och ca 5 km väster om byn Västra Ormsjö. Området består mestadels av grandominerad sumpskog med liten andel gamla tallar. Skogen har en viss urskogskaraktär och det förekommer flera arter av vedsvampar, knutna till gammal skog. Man ser dock spår efter avverkningar och dikningsföretag. I området växer det skogsrör, som nästan enbart finns i sydvästra Västerbotten och norra Jämtland.

I området finns gott om gräset skogsrör. Nästan alla lokaler för arten finns i Västerbotten och Jämtlands län, och Sverige har ett internationellt ansvar att skydda skogsröret.

Småtjärnslåtten – SE0810368

Storlek: 41 ha

Beslut: 1998

Området är skyddat i Natura 2000-nätverket på grund av följande förekomster:

Naturtyper:

- Rikkärr

Växter:

- Skogsrör (*Calamagrostis chalybaea*)

Djur:

- Kalkkärrsgrynsnäcka (*Vertigo geyeri*)

Myrkomplex med rik växtlighet

Småtjärnslåtten ligger i ett myrkomplex på gränsen mellan Jämtland och Västerbotten. Området består av intermediära kärr med stråk som är extremrika. I dessa rika stråk växer det axag, ängsnycklar, trådfräken m.m. Inom lokalen förekommer flera skyddsvärda snäckor, såsom *Vertigo subtriata*, *Aplexa hypnorum* och *Valvata cristata*, för de två sistnämnda arterna är Småtjärnslåtten den enda kända lokalen i Lappland.

Källa: www.ac.lst.se

Bilaga 3 Naturpärlor

Naturpärlor

Naturpärlor är Doroteabornas svar på ett upprop i samband med arbetet med naturvårdsprogrammet om att komma in med uppgifter om vilka naturområden som betyder mycket för invånarna i vardagen. Traditionella naturvärden som sällsynta arter har inte varit huvudkriterium utan snarare sociala värden. ”Natur som betyder mycket för folk”. Listan är alltså subjektiv. Naturpärlbegreppet är inte reglerat i någon författning och innebär inte något som helst juridiskt skydd. Vissa naturpärlor är visserligen skyddade som t ex naturreservat eller annat skydd, men det huvuddelen av objekten saknar lagligt skydd. Kommunens ambition är att vid samråd inför olika exploateringar, byggprojekt, skogsavverkningar eller andra verksamheter visa på naturpärlorna och att de om möjligt bör skyddas mot påverkan. Flera av naturpärlorna kommer att finnas registrerade hos Skogsstyrelsen för att hänsyn ska tas vid avverkning. Naturpärlbegreppet kommer att utvärderas i nästa revidering av naturvårdsprogrammet. I nästa upplaga av programmet ska de förses med utförligare beskrivning.

Naturpärlorna delas in i ytobjekt, linjeobjekt och punktobjekt.

Ytor

Tätortsnära ytor

- Nenséns källa
- Prästhällan
- Slingan runt Bergvattensjön
- Utskitstornet ovanför Bergvattensjön
- Elljusspåret Björnvallen
- Skolskogen vid Avasaxa
- Långtjärn
- Svedjeberget vid Bergvattensjön

Övriga ytor i kommunen

- Bergbodarna
- Raststugan i Lajksjö
- Röningsberget med fäbodan i Bellvik
- Sågplatsen i Högländ
- Elljusspåret i Risbäck
- Vältan Månsberget
- Strumpholmen i Lillrajan

Linjeobjekt

Tätortsnära linjeobjekt

- Stigen Bergvattensjön-Lillbergforsen
- Stigen Hökberget-Fjällån
- Stigen Hökberget-Fårhimlen
- Kyrkstigen Avaträsk-Dorotea

Övriga linjeobjekt i kommunen

- Kyrkstigen Avaträsk-Dorotea
- Stigen till utsiktsplatsen/Raststugan i Lajksjö
- Stigen Rissjö-Lillmånkesvallen
- Hjortronstigen Fjällån-Blajkfjället

Punktobjekt

- Skidstugan mellan Avaträsk och Dorotea
- Dopaberget, Mårdsjö
- Stenbäck, boställe beskrivet av Linnea Fjällstedt
- Högdalsbergsbodarna i Högland
- Jon-Bertils fäbodan, Fjällån
- Olov-Ottos fäbodan
- Sven-Olovs fäbodan
- Svartklippsbodarna
- Vittertrappan hitom Granåsen
- Kalkugn och kalkbrott i Högland
- Lill-Månkasvallen
- Sagatun
- Storvikens lappläger
- Sutme lappläger
- Lappvallen i Borgafjäll
- Lillstrumpholmen i Lillånäs

Vattendrag, linjeobjekt

- Fjällån
- Sallsjöån
- Långseleån
- Ormsjöån nedströms dammen
- Gitsån
- Korpan
- Saxån

- Risbäcken (Risbäck)
- Lillån

Sjöar, ytobjekt

- Mellan-Rissjön
- Lövsjön
- Ormsjön
- Bellvikssjön
- Sultentjärn